

Manželství a jeho zákonná úprava.

Československá republika převzala dva systémy rodinného práva, z nichž jeden byl řízen obecným zákoníkem občanským a druhý zvykovým právem bývalého království uherského. Manželské právo osobní bylo v Rakousku upraveno podle jednotlivých konfesí, a to jinak pro katolíky, jinak pro nekatolíky a jinak pro vyznavače mosaického náboženství. Tato úprava, která měla býti zvláštním privilegiem pro katolíky, byla nahrazena zákonem č. 320/1919 Sb. z. a n., jímž byla zavedena jednotná forma uzavření sňatku na celém území státním a mimo to pro země historické byla jednotně upravena rozluka manželská. Důvody rozluky byly pojaty velmi individualisticky a subjektivně, takže možnost rozluky v zemích historických byla neobyčejně usnadněna. Na Slovensku rozlučitelnost manželství byla upravena tak zv. zákony Weckerlovými, jejichž důvody rozluky byly o něco přísnější než v zemích historických. Při úpravě manželského práva nastal spor mezi politickými stranami, jakým způsobem by bylo nejvhodněji upravití jednak formu uzavření sňatku, jednak poměr manželů mezi sebou a konečně nastal spor co do stability manželského svazku. Spor tento není ani tak rázu morálního, nýbrž je spíše otázkou legislativní hodnoty. Při tom nesmíme však zapomínati, že můžeme míti na otázku manželství s hlediska legislativního různý názor. Tak můžeme míti za to, že poměr mezi manžely může býti založen pouze na náboženském přesvědčení nebo na autonomní morálce. V prvním případě jen stát konfesní mohl by zasahovati do úpravy manželského svazku, kdežto stát, který se staví na stanovisko úplné tolerance náboženské a nedotknutelnosti náboženského přesvědčení, jako je tomu u většiny moderních států, nemohl by do této otázky zasahovati. Ve druhém případě pak nemohl by stát vůbec zasáhnouti do svazku manželského a manželství s hlediska takového státu by bylo právně vůbec irrelevantní a stát nemohl by rozlišovati sexuální promiskuitu, konkubinát a manželství. Stav tento vyžadoval by tak neobyčejně vysokou mravní úroveň celého obyvatelstva, že praktický směr tento jest naprosto neproveditelný.

Stát se může postavit také na to stanovisko, že rodinu učiní prostě zbytečnou tím, že převezme péči o mateřství, vý-

živu a výchovu dětí úplně do svých rukou. Toto by se mohlo státi v naprosto totalitním státu a skutečně vidíme pokusy o odstranění rodiny při budování nejttotalitnějšího státu v Rusku za éry integrálního komunismu. Je dobře známo, že tento pokus se nezdařil a že ruský sovětský stát vrací se opět k rodině.

Vyjdeme-li naproti tomu z hlediska demokratického státu, musíme si uvědomiti, že demokracie znamená negaci totalitního státu. Demokratický stát nechce obsáhnouti celé indivídium lidské, nýbrž jen v určitých relacích. Demokracie ponechává mimo úkoly státu náboženské přesvědčení, tvorbu uměleckou, přesvědčení vědecké. Základem demokracie, jak již Aristoteles praví, je svoboda. Svoboda neznamená však nezávanost a neodpovědnost, nýbrž svoboda je dána naopak v souladu jedince s řádem mravním a s řádem právním. Demokracie více než který jiný systém vládní zdůrazňuje, že právní řád spočívá na svobodném řádu mravním. Svoboda mravního řádu nemůže však býti vybudována, závisejí-li všichni lidé ve všem na jednom ústředním orgánu. Svoboda mravní může býti jen tehdy dána, jestliže mravnost je organicky vybudována, a to se může státi jen v organické jednotce společenské, kterou je rodina. Demokracie znamená stálost vládního systému a tato stálost musí se opírat o neměnný základ, jímž je stálá rodina. Tak podmiňuje stálost rodiny stálost svobodného systému vládního.

Jestliže jsme vzali za základ našich legislativních úvah demokratický systém vládní, máme již tím také stanoveny směrnici pro legislativní předpoklady. Vlastním problémům legislativním musíme předeslati několik úvah, které by měly osvětliti hodnotu a význam rodiny. Úvahy tyto pramení ze zkušenosti, kterou jsem získal v dlouhé činnosti sociální péče o mládež, a přihlížím k problému rodiny, pokud se dá řešiti zákonodárstvím. Nejsem odborníkem ani v etice ani v sociologii a proto podávám jen to, co jsem na cestě z vlastní zkušenosti nasbíral.

Na konec ke svým úvahám připojuji paragrafovaný návrh zákonné úpravy. Víím, že je to počínání dosti odvážné a nemá tím býti snad zlehčována práce dosud vykonaná, již si vážím, ale která úkol plně nesplnila. Jen dodatkem k dosavadní práci chce býti můj návrh, o němž jsem si vědom, že neznamená poslední redakci a že — bude-li vzat v úvahu — výborně kvalifikovaná legislativní oddělení ministerstev naleznou mnoho, co by bylo třeba zlepšiti. Konec konců někdo však začátek musí udělati.